

בס"ד. חלק משיחת * י"ט כסלו, ה'תשל"ד (ב).

בלתי מוגה

ט. אע"פ שרבינו הזקן השאיר פתק שבו כתב "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי" — הרי ידוע שצוה שיעשו כמה ענינים של פעולות בדרך הטבע, כמסופר בדברי ימי המאסר והגאולה⁴³.

וענין זה הוא ע"פ הוראת התורה ש"אין סומכין על הנס"⁴⁴, אלא האדם צריך לעשות כל התלוי בו בדרך הטבע, ואח"כ ישלים הקב"ה כל הדרוש באופן שלמעלה מדרך הטבע⁴⁵.

אלא שעשיית הפעולות שבדרך הטבע היא — לא מתוך אימה ויראה, נפילת רוח ויאוש ח"ו, שהרי הוא יודע שהקב"ה משגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, ויודע ש"כל אשר חפץ הוי' עשה"⁴⁶, ויודע ש"לב מלכים ושרים ביד ה'"⁴⁷, כיון שהקב"ה הוא מלך מלכי המלכים, ולכן, אין סיבה לפחד (ועאכו"כ ענינים שלמטה מפחד) מפני השרים; אלא כיון שרצונו של הקב"ה (כפי שהורה בתורתו) שהוא יעשה כל התלוי בו בדרך הטבע, לכן עושה פעולות אלו, בגלל שצריך לקיים הוראת התורה שיש לפעול בדרך הטבע.

וכאמור לעיל, כיון שסיפור זה הגיע אלינו, הרי זה גם הוראה כיצד צריכים להתנהג עד בימינו אלו — שצריך אמנם לפעול בדרך הטבע, אבל אין לעשות זאת מתוך פחד (ועאכו"כ לא מתוך יאוש); הפחד היחידי הוא — "מדברך פחד לבי" — אם העשי' שלו היא באופן המתאים עם "דברך", הוראת הקב"ה בתורתו אפילו בנוגע לעשי' בדרך הטבע.

י. והענין בזה:

העשי' בדרך הטבע אינה אלא לבוש וכיסוי על הענין שלמעלה מדרך הטבע — הנהגת העולם ע"י הקב"ה, כי, הקב"ה אינו רוצה שתהי' הנהגה נסית בכל יום ויום [שהרי נס הוא דבר שאינו ע"ד הרגיל, שזהו

(45) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 294 ואילך. ועוד.

(46) תהלים קלה, ו.

(47) לשון הרגיל — ע"פ משלי כא, א. וראה לקו"ש ח"ג ע' 285 הערה 1. וש"נ.

(* תורת מנחם — התועדויות חלק עד ס"ע 268 ואילך.

(43) ראה בית רבי ח"א פט"ו בהערה. וראה גם ספר התולדות אדה"ז (הוצאת תשמ"ו) ח"ג פכ"ו.

(44) ראה פסחים סד, ב.

הפירוש ד"נס" — כמו "נס על ההרים"⁴⁸, למעלה מהמאורעות של חולין כו', אלא שתהי' הנהגה טבעית, ולכן יש "לכסות" את פעולת הקב"ה ע"י ה"לבוש" של עשי' בדרך הטבע.

וכמו בנוגע לפרנסה, כמ"ש⁴⁹ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", והיינו, שאע"פ שהעיקר היא ברכת ה', וכמ"ש⁵⁰ "ברכת ה' היא תעשיר", מ"מ, רצונו של הקב"ה שתהי' גם עשי' מצדו של האדם, מלאכה גשמית, שהיא ה"לבוש" לברכתו של הקב"ה שתומשך "בכל אשר תעשה".

ומבאר הצמח צדק⁵¹ שזהו כמשל הלבוש:

יכול אדם לחשוב, שכיון שמאיוזו סיבה שתהי' יש לו צורך בלבוש, הנה ככל שיעשה את הלבוש ארוך ורחב יותר, יהי' יותר טוב.

אבל רואים בפועל בנוגע ללבוש כפשוטו, שכאשר הלבוש הוא ארוך ורחב יותר ממדת האדם הלוכש לבוש זה, הנה לא זו בלבד שאין הדבר מועיל, אלא אדרבה: לבוש כזה מפריע לאדם, כיון שמסתבך בין הידים והרגלים וכו'.

ומזה מובן גם בנוגע לפעולה בדרך הטבע — שכאשר מרבים בזה יותר על המדה, הרי זה בדוגמת לבוש ארוך יתר על המדה, שמפריע בכל הענינים, כולל ובמיוחד בנוגע לתכלית ומטרת הפעולה בדרך הטבע — שעל ידה תומשך ברכת ה'.

יא. וכן הוא גם בנוגע להוראה הכללית "הבא להרגך השכם להרגו"⁵²:

לכאורה אינו מובן — דממה־נפשך: אם צ"ל אצלו אריכות ימים ושנים טובות — לא תהי' שליטה ל"הבא להרגך", ובמילא אין צורך ב"השכם להרגו"; ואם לאו ח"ו — מה יועיל ה"השכם להרגו"?

אך הפירוש בזה — שרצונו של הקב"ה שתהי' פעולה טבעית, ולכן, כשנודע לו שפלוני "בא להרגך", צריך לעשות פעולה טבעית — "השכם להרגו" — שבה יומשך הענין ד"הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל"⁵³.

(48) ע"פ ישע"י ל, יז. וראה סהמ"צ (51) בסהמ"צ שלו מצות תגלחת מצורע להצ"צ מצות נר חנוכה פ"ב (דרמ"צ עג, א). פ"ג (דרמ"צ קז, א"ב).
 ובכ"מ.
 (49) פ' ראה טו, יח.
 (50) משלי יו"ד, כב.
 (51) ברכות נח, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת משפטים כב, א. וראה גם תו"מ חנ"ה ע' 388 ואילך.
 (52) תהלים קכא, ד.
 (53)

והתוצאה מזה תהי' — שמלכתחילה לא יבואו למצב של מלחמה והריגה כו', והיינו, שאע"פ שפלוגי "בא להרגך", הנה בשמעו שהשכמת להרגו, אזי מלכתחילה לא יבוא כו'⁵⁴.

וענין זה רואים אפילו בין אומות העולם עצמם, כשבנ"י אינם מעורבים בזה,

— וכמבואר בכ"מ⁵⁵ שיש ענינים בעולם ששייכים בעצם רק לעם ישראל ש"אתה בחרתנו מכל העמים", אלא שניתנו גם לכל שבעים אומות העולם, כיון שלולי זאת יתבטל הענין של בחירה חפשית.

ובדוגמת מ"ש במדרש⁵⁶ "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל בית המקדש", ובגלל זה ניתן גם בעולם — דלכאורה אינו מובן: כיון שהעולם אינו ראוי להשתמש בזהב, ורק ביהמ"ק זקוק לזהב, הי' צריך הזהב להנתן רק עבור ביהמ"ק? — אך הענין הוא, שאילו ניתן זהב רק עבור ביהמ"ק, אזי לא הי' מקום לבחירה חפשית, ולכן ניתן זהב גם בעולם, שאז יש אפשרות ליתנו עבור ביהמ"ק, או להשתמש בו עבור עניני הרשות, ובבחירתו החפשית יקיים "ובחרת בחיים"⁵⁷ —

ומזה מובן גם בנוגע לבנ"י, שהענין ד"הבא להרגך השכם להרגו" מהוה פעולה שמלוכשת גם בדרך הטבע; אלא שצריך להזהר שלא תהי' יתר על המדה, כדברי הגמרא⁵⁸: "אל תתגרה בגוי קטן", ועאכו"כ בגוי גדול.

יב. וענין זה נוגע גם לסדרי ההנהגה של "נטורי קרתא" (שומרי העיר, ועאכו"כ אלו שצריכים לשמור על קבוצה של ערים, ועד לשמירת כל השטח של ארץ הקודש, או שטח בחוץ-לארץ שבו נמצאים בני") — כפי שמצינו בחושן משפט⁵⁹ שמכספי ציבור, "קופת הקהל", שממנה נוטלים עבור כל עניני הציבור, יש ליטול גם עבור שכירת שומר על הציבור — שסדר ההנהגה בזה משתנה בהתאם לאופן ההתייחסות לענינו של השומר:

ובהקדים — שלכאורה אינו מובן, דממה-נפשך: "אם ה' לא ישמר

(54) ראה גם תו"מ שם ס"ע 359.

(55) ראה סה"מ תרנ"ו ס"ע שיט בשוה"ג. 175. וש"נ.

(58) ראה פסחים ק"ג, א.

(59) סקס"ג ס"ב.

לקר"ש חיי"ז ע' 155 בשוה"ג. תו"מ חס"ד ע' 77. וש"נ.

(56) ב"ר פט"ז, ב. שמו"ר רפ"ה.

עיר" ח"ו — אזי "שוא שקד שומר"⁶⁰, שאינו יכול לפעול מאומה; ואם ה' שומר את העיר — מהו הצורך בשומר?

אך הענין הוא — כאמור לעיל שההנהגה צריכה להיות בדרך הטבע, ולכן יש צורך בשומר, ובאופן שהשומר צריך להיות בריא ושלם וכו' (כפי שמצינו בדיני שומרים⁶¹ בנוגע לרכוש, ועאכו"כ בנוגע לנפשות); אבל ביחד עם זה צריך השומר לידע ששמירת העיר היא ע"י הקב"ה, "ה' .. ישמר עיר", ואילו הוא רק שליח כדי שהשמירה תהי' ע"י לבוש בדרך הטבע.

והנפק"מ בזה אצל השומר בנוגע לפועל — שנוגע לו להתנהג כפי רצונו של ה' שומר העיר, ואז הוא בטוח שיתנו לו הצלחה בפעולת השמירה בדרך הטבע, באופן שלא יהי' צורך בנסים גלויים.

ובפשטות — הרי זה תוכן הכתוב⁶² "כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והי' מחניך קדוש", והיינו, שהענין ד"והי' מחניך קדוש" בא בחדא מחתא עם הענין ד"להצילך ולתת אויביך לפניך", כי, השומר יודע ש"ה' ישמר עיר", ולו ניתנה הזכות להיות השליח שעל ידו תומשך שמירת הקב"ה, ולכן צריך להיות מתאים אל המשלח — שבחר בו ושלחו להיות שומר העיר והקיבוץ, שעל ידו תחול הברכה "להצילך ולתת אויביך לפניך", כיון ש"והי' מחניך קדוש".

* * *

(62) תצא כג, טו.

(60) תהלים קכז, א.

(61) ראה שם סשצ"ו ס"ו. סת"י ס"ל.